

4. Potraty podle rodinného stavu a počtu předchozích dětí/potratů

Vývoj počtu potratů podle rodinného stavu ženy je významně ovlivněn měnící se strukturou populace podle rodinného stavu. Zatímco v roce 2003 žilo v Česku 1 294 810 vdaných žen ve věku 15–49 let, tak v roce 2014 to bylo již jen 1 075 666. Naopak přibýlo svobodných žen z 934 003 na 1 109 311 ve stejném období a to se projevilo i ve struktuře žen při potratu podle rodinného stavu. Vdané ženy tak již nejsou subpopulací s nejvyšší četností všech potratů nebo indukovaných potratů jako na počátku sledovaného období. V případě samovolných potratů ovšem stále zůstávají dominantní kategorií, protože samovolný potrat je obvyklejší ve vyšším věku ženy, kde je zastoupení vdaných žen vyšší.

Nejvýznamnější změnou ve sledovaném období byl pokles zastoupení vdaných žen u indukovaných potratů z 49,2 % na 34,1 %, přičemž se snížil i jejich absolutní počet (z 14 404 v roce 2003 na 7 459 v roce 2014). Poklesl i počet a podíl potratů rozvedených a ovdovělých žen. V posledním sledovaném roce tvořily rozvedené 11,1 % a ovdovělé 0,5 % žen, které podstoupily indukovaný potrat. Navzdory celkovému poklesu umělých přerušení těhotenství se zvýšil počet UPT svobodných žen z 10 852 na 11 604 mezi roky 2003 a 2014. Vliv změny struktury žen podle rodinného stavu tak byl výraznější než efekt poklesu celkové indukované potratovosti. Zároveň došlo k výraznému nárůstu zastoupení svobodných žen na uměle přerušovaných těhotenstvích z 37,0 % na 53,0 %.

V případě samovolných potratů došlo k nárůstu počtu případů u svobodných žen z 3 467 v roce 2003 na 5 879 v roce 2014 a jejich zastoupení na celkovém počtu samovolných potratů z 29,7 % na 42,4 %. Stále však byly samovolné potraty svobodných žen méně početné než samovolné potraty vdaných žen, kde nastal pokles z 7 011 na 6 241 případů (tendence vývoje však nebyly po celé období stejné) a podíl vdaných žen se snížil z 60,1 % na 45,0 %. Počty samovolným potratů u rozvedených vzrostly z 1 006 v roce 2003 na 1 215 v roce 2014, přičemž podíl se pohyboval okolo 9 %.

Tab. 6 Potraty podle druhu potratu a rodinného stavu ženy v letech 2003, 2009 a 2014

Rok	Rodinný stav ženy						
	celkem	svobodná	vdaná	rozvedená	ovdovělá	družka	nezjištěno
2003	42 304	14 662	22 233	4 830	288	85	206
2009	40 528	16 822	18 297	4 539	209	77	584
2014	36 956	17 999	14 214	3 766	183	106	688
indukované potraty							
2003	29 298	10 852	14 404	3 668	217	69	88
2009	24 636	11 271	9 873	3 067	138	58	229
2014	21 893	11 604	7 459	2 433	114	63	220
samovolné potraty							
2003	11 660	3 467	7 011	1 006	62	13	101
2009	15 892	5 551	8 424	1 472	71	19	355
2014	13 857	5 879	6 241	1 215	62	37	423

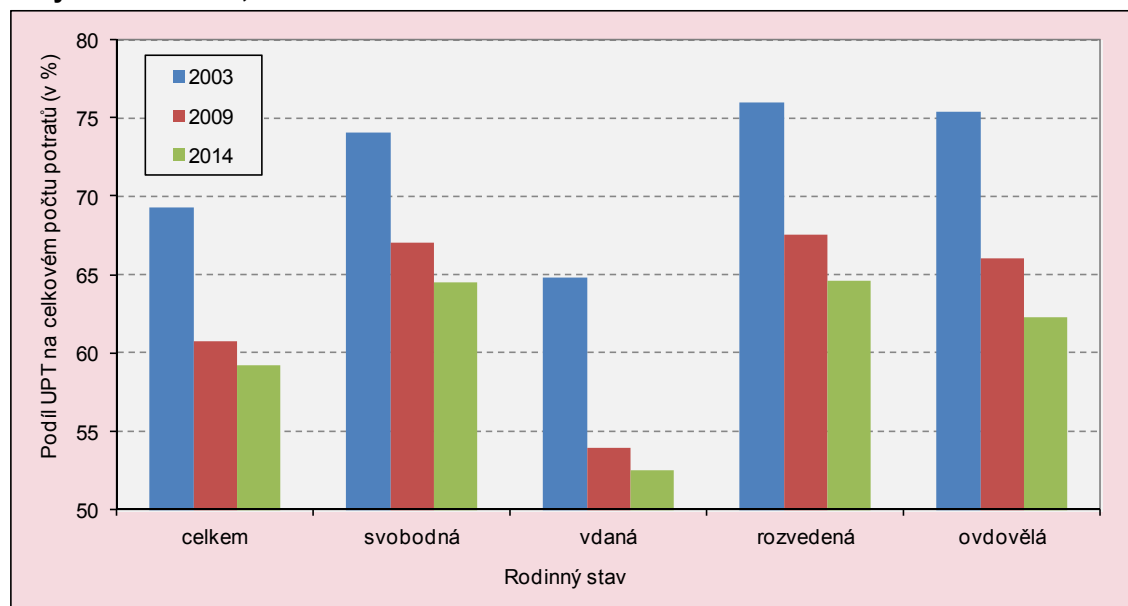
Pozn.: ÚZIS používá rozšířený číselník kategorií rodinného stavu.

Vývoj celkového počtu potratů podle rodinného stavu byl výslednicí trendů u výše popsaných dvou dominantních druhů potratů. V případě svobodných a vdaných žen byly tendence vývoje obdobné jako u indukovaných potratů. Potraty svobodných žen vzrostly z 14 662 na 17 999 a jejich zastoupení z 34,7 % na 48,7 % mezi roky 2003 a 2014. Naopak v případě vdaných žen byl zaznamenán pokles z 22 233 na 14 214, neboli z 52,6 % na 38,5 % v relativním vyjádření za stejné období. Odlišné tendence vývoje podle druhu potratu byly pozorovány v případě rozvedených žen, nicméně vliv poklesu indukovaných potratů převážil, a tak se jejich počet snížil z 4 830 na 3 766 v období 2003–2014. Podíl rozvedených žen na potratech poklesl pouze mírně z 11,4 % na 10,2 %.

Kromě zastoupení žen určitého rodinného stavu na jednotlivých druzích potratu, lze pro popis struktury potratů podle rodinného stavu žen využít i přístup odlišný, tedy podíl potratů určitého druhu na všech potratech u žen daného rodinného stavu. Výsledky pak nejsou ovlivněny změnou v počtu žen podle rodinného stavu. Vyšší podíl indukovaných potratů byl typičtější pro svobodné, rozvedené a ovdovělé ženy. V roce 2003 se v případě všech tří rodinných stavů jednalo o hodnotu okolo 75 %, zatímco v roce 2014 už pouze o rozmezí 62–65 %. Méně časté byly UPT u vdaných žen, přičemž i zde došlo k poklesu podílu z 64,8 % na 52,5 %.

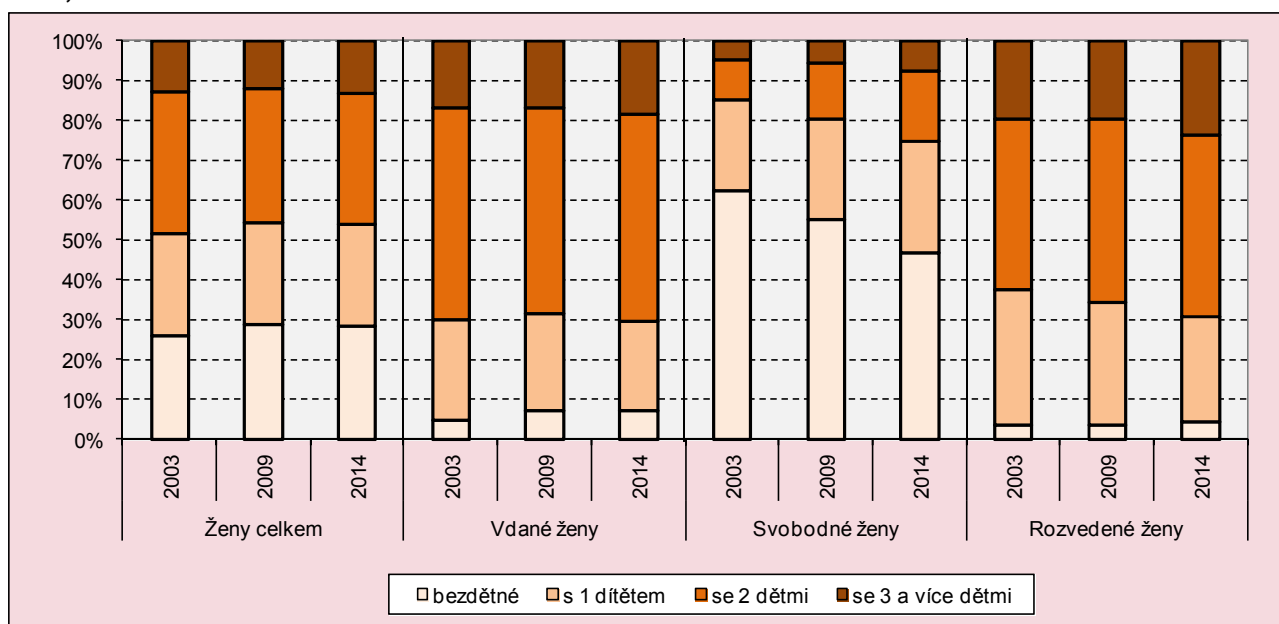
Graf 5 Podíl indukovaných potratů na celkovém počtu potratů podle rodinného stavu ženy v letech 2003, 2009 a 2014

Umělá přerušeni těhotenství jsou výrazně diferencována i podle počtu živě narozených dětí do doby potratu. Dlouhodobě nejčastěji UPT podstupují ženy s dvěma dětmi, v roce 2014 šlo o 7 169 případů (32,7 % ze všech UPT). Právě u této skupiny nicméně docházelo k nejvýraznějšímu poklesu počtu případů, protože v roce 2003 se jednalo o 10 493 indukovaných potratů, které tvořily 35,8 % všech UPT. I u ostatních subpopulací žen podle počtu dětí se absolutní počty indukovaných potratů snižovaly. Druhé nejčastější zastoupení měly v roce 2014 ženy bezdětné se zastoupením 28,3 %, které byly následovány ženami s jedním dítětem (25,7 %) a třemi nebo více dětmi (13,2 %).

V kombinaci počtu živě narozených dětí a rodinného stavu tvořily na začátku sledovaného období nejčetnější skupinu žen, které prodělaly indukovaný potrat, vdané ženy se dvěma dětmi (26,2 % ze všech indukovaných potratů v roce 2003), avšak na konci období to byly již svobodné bezdětné ženy (24,9 % v roce 2014). Mezi vdanými ženami absolvovaly umělé přerušeni těhotenství v roce 2014 nejčastěji stále ženy se dvěma dětmi (3 889), které byly následovány ženami s jedním (1 664), třemi a více dětmi (1 366) a žádným dítětem (540). Ve zkoumaném rozmezí let se snížilo zastoupení žen s jedním nebo dvěma dětmi, naopak narostlo u bezdětných a v případě žen s vyšším počtem dětí než dvě. U svobodných žen dominovaly UPT u subpopulace bezdětných žen po celé sledované období, byť jejich zastoupení pokleslo z 62,3 % v roce 2003 na 47,0 % v roce 2014, zatímco podíl žen, které již dříve porodily živě narozené dítě, vzrostl z 37,7 % na 53,0 %.

Graf 6 Umělá přerušení těhotenství podle rodinného stavu ženy a počtu živě narozených dětí v letech 2003, 2009 a 2014

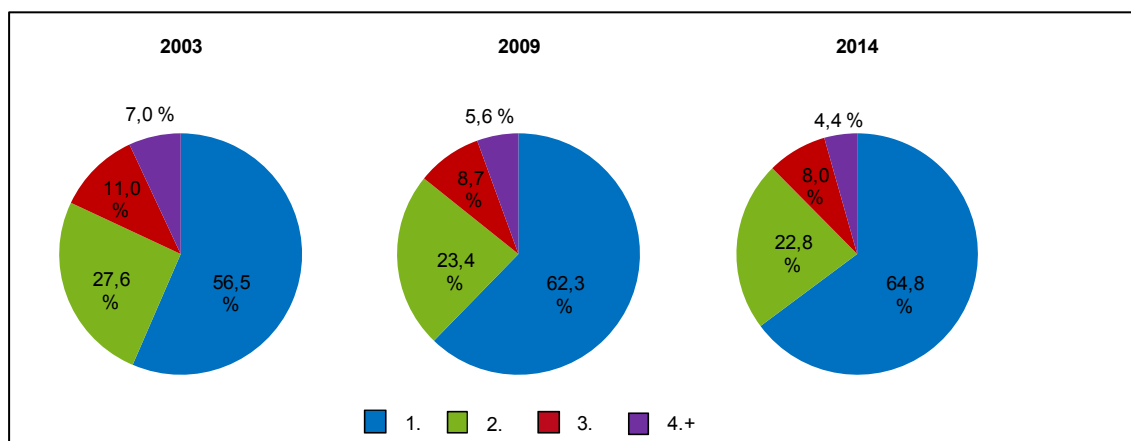

Umělé přerušení těhotenství se týká nejčastěji žen, které ho nikdy před tím neabsolvovaly. Jejich zastoupení navíc v čase roste – indukovaných potratů prvního pořadí bylo 56,5 % ze všech UPT v roce 2003 a v roce 2014 již 64,4 %. Podíl žen, které již nějaké UPT prodělaly, ve sledovaném období naopak klesl. S rostoucím pořadím zákroku zastoupení na všech UPT klesá. Indukovaných potratů druhého pořadí bylo 22,8 %, třetího 8,0 % a čtvrtého a vyššího 4,4 % v roce 2014. Navíc s vyšším pořadím zákroku došlo mezi roky 2003 a 2014 k výraznějšímu poklesu. Zatímco v případě prvního pořadí zákroku šlo pouze o 14,3% pokles, tak u třetího již o 45,8% a u vyšších pořadí dokonce o nadpoloviční pokles.

Tab. 7 Umělá přerušení těhotenství podle pořadí zákroku v letech 2003, 2009 a 2014

Rok	Pořadí zákroku					
	celkem	1.	2.	3.	4.	5.+
2003	29 298	16 560	7 455	3 237	1 236	810
2009	24 636	15 351	5 775	2 139	804	567
2014	21 893	14 190	4 986	1 755	581	381
		vdané ženy				
2003	14 404	7 408	4 084	1 811	681	420
2009	9 873	5 803	2 505	976	354	235
2014	7 459	4 840	1 699	614	195	111

Graf 7 Umělá přerušení těhotenství podle pořadí zákroku v letech 2003, 2009 a 2014

I v případě vdaných byly nejčastější zákroky prvního pořadí a s rostoucím pořadím UPT klesalo jejich zastoupení. V posledním sledovaném roce bylo zastoupení UPT daného pořadí prakticky totožné u vdaných žen jako u všech žen bez rozlišení rodinného stavu. Na začátku zkoumaného období však vdané ženy vykazovaly častější zastoupení opakovaných zákroků, než bylo typické u všech žen.